

Consilia Seu Responsa Juris

Schmalzgrueber, Franz

Augusta Vindelicorum & Ratisbonae, MDCCXL

Cons. XXXI. Matrimonii. Consultur, dandam esse Dispensationem in
Impedimento Consanguinitatis ad permanendum in Matrimonio inter
Catholicum & Acatholicam jam contracto.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72304](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-72304)

obligatione ista absolvendus; quia, ut dictum est num. 10. in hoc conscientia foro standum est intentioni contrahentium, si de illa constet: in foro externo autem, si omnibus consideratis, quæ allegata, & probata sunt, remaneat dubium, sententia ferenda pro libertate juxta num. 13. Videntur autem

19. 410. Contractum Sponsalium de futuro saltem conditionatum satis clare indicare verba illa in specie facti proposita, dum Titius ad Bertham dixit: Gelt, Weis berl, wann ich einen Dienst bekomme, so heyrathest du mich, und darf ich dich abschollen, ad quæ verba affirmando respondebit, consequenter sub conditione, si Titius ad officium aliquid promoveatur, illa se obligavit ad contraendum cum ipso matrimonium. Neque exfolvere ab obligatione ista se poterit Bertha in foro externo, eti dicat, verba assertoria ad interrogacionem sic propositam se subjunxit non serio, sed joco; cum enim verba concordare cum mente presumantur, docere idoneis argumentis ipsa debebit, se jocum fecisse: consequenter in defectu sufficientis probationis, Judex in eodem foro externo presumere debet esse serio verba ista ab utraque parte prolatæ; & sic censetur Bertha contraxisse obligationem expectandi eventum conditionis appositæ, scilicet adoptionem officii, sub qua Titius a Bertha petit consensum ad futurum matrimonium, atque adeo

20. 510. Ad dubium num. 2. prolatum, & questionem, ibi propositam, his omnibus consideratis, dicendum, Titio jus compe-

tere, ut turbare Bertha intentionem cum alio matrimonium contrahendi possit; imo, si Titius allegatas in specie facti circumstantias, maxime ultimam num. præcedenti propositam sufficienter probet (quod tamen difficulter faciet, si Bertha hoc neget) eadem Bertha, etiam in foro externo, condemnari poterit, ut congruo tempore exspectet, donec Titius officium idoneum consequatur, & si istud adepitus fuerit, eidem nubat; quia verba, & actus, in specie facti propositi, si conjugantur omnes, sunt saltem signa sponsalium dubia, igitur, si tractatus de matrimonio inter Titium & Bertham incundo accelerit, juxta num. 3. & duos sequentes, fient signa certa contractus sponsalitii. Talem autem tractatum saltem conditionatum probant verba num. 19. indicata. Ergo &c.

Dixi autem, difficulter probationem asserendam, quæ sufficiat pro foro externo; cum enim solas literas Titii Bertha in manu habeat, & ex de Sponsalibus contratis nullam mentionem faciant, aliter probari res ista non poterit, nisi per juramentum. Deferti ergo in casu isto à judice poterit juramentum, non quidem suppletorium, cum etiam semiplena, quæ in foro externo pro tali habeatur, probatio non adsit, sed purgatorium, & quidem non Titio affirmanti, sed Bertha neganti, idque juxta dicta num. 11. in fine, ubi dixi, in dubio savendum esse foeminis, quod istæ simplicius rem tractare soleant, facilissime à viris decipientur. Ita salvo meliore &c.

21.

CONSILIO XXXI.

In causa petitæ dispensationis in impedimento Matrimonii.

SUMMARIUM.

1. Fatti species.
2. seqq. Rationes, ob quas neganda videtur dispensatio ad matrimonium Catholici cum Acatolica contrahendum.
3. Matrimonium Catholici cum Acatolica est validum.
4. Regulariter tamen graviter peccaminatum.
5. Nonnunquam potest esse licitum.
6. Summi Pontifices sape dispensarunt ad tale matrimonium contrahendum, quando spes fuit convertendi alterum conjugem.
7. Aut quando alia gravis causa suberat.
8. Praesertim quando agitur de matrimonio jam contracto.
9. seqq. In causa praesenti concede nda videtur dispensatio.
10. Metus & ignorantia excusat ab excommunicatione.
11. Dispensatio potest dari uni conjugi, licet conservative cedat in favorem alterius indigni.
12. Potest contrahi matrimonium cum peccatore, aut excommunicato.
13. In matrimonio Catholici cum Acatolica nonnunquam cessant damna & pericula, ac sperant possunt multa bona;

FACTI

FACTI SPECIES.

I.

Hilippus S. R. I.
Comes de F. Catholicus Romanus contraxit primum Sponsalia de futuro, deinde etiam, metu ad hoc adactus, per verba de praesenti matrimonium cum E. Comitissa de B. ex prosapia Regum oriunda, sibi vero conjuncta in tertio consanguinitatis gradu, sed Lutheranæ Sectæ addicta, cum spe indubia tamen securæ conversionis & dispensationis in dicto impedimento dirimenter. Pro hac recurrerit ad sanctam Sedem Apostolicam, à quâ eriam per sacri Officii Tribunal istam obtinuit non solum de futuro, sed etiam absolutionem de præterito, cum hac tamen clausula, abjurata prius heresi per dictam E. Ad abjurationem hanc obtinendam nihil intentatum reliquit Orator prædictus, ad ductis etiam in dissitum Regnum geminis Patribus ex Societate Jesu, viris in rebus, quæ nobis cum Acatholicis in fide controversæ sunt, apprimè versatis, peritisque. Sed illa, ex Lutheri secta in Pietismum declinans, omnes conatus pertinaciâ sua elusit ita, ut hodie spes nulla conversionis affulgeat. Constitutus autem idem Orator in dupli legatione ab hoc ad speciem, & passim credito matrimonio divortium attentare non audet sine gravi præjudicio S. C. M. quæ spem ipsi fecit de dispensatione per suum in Urbe Legatum obtinenda, & absque ruina spirituali plurimum suorum subditorum, qui obtenta ex hoc matrimonio successione retinerent Dominum Catholicum (nam ita convenitum est, ut omnes liberi ex eo nascituri educarentur in Religione Catholicâ) sique firmarentur in retinenda vera fide, cuius periculum luculentum paterentur, si ipso Comite sine successione masculina defuncto, bona ista redirent ad Dominum Directum Acatholicum. Quare denuo supplicavit Sedi Apostolicâ pro sananda prædicta clausula, ad effectum moraliter impossibili, quod fieret, si eadem Sedes in impedimento consanguinitatis memorato absolute dispensaret.

QUÆRITUR

Utrum sancta Sedes in hoc casu dispensationem dare possit,
aut debeat?

2. Rationes dubitandi sunt 1. Quia Orator non videtur esse dignus gratiâ dis-

penstationis, sed potius pœnam comeritus; quippe qui scienter cum hoc impedimentoo consanguinitatis contraxit: quo casu sic contrahentes jure Canonico incurunt excommunicationem ipso facto,

iuxta Clem. un. de consang. & affinit. ubi etiam præcipit Pontifex Ecclesiarum Prælatis, ut illos, quos confiterit ita contraxisse, excommunicatos tamdiu nuntient, seu à subditis suis faciant nuntiari, donec suum humiliter recognoscentes errorem, separantur ab invicem, & absolutionis obtinere beneficium mereantur: & insuper etiam alia pœnae, contra ejusmodi incestuosos conjuges per leges civiles, vel alia jura latræ, confirmantur: quæ pœnae, maximè Canonicae, locum habere videntur, etiam nuptiæ hujusmodi non sint consummatæ:

Barbos. in Clem. cit. n. 20. Zoël. ad tit. de consang. & affinit. n. 16. Schambog. tit. eod. n. 38. König ibid. n. 16.

2. Dispensationis gratia in hoc casu extenderetur etiam ad conjugem putatissimam Oratoris, quæ hoc ipso, quod detrectet ad fidem orthodoxam converti, sed pertinaciter inhæreat suis erroribus, non facit se dignam favore isto; neque enim æquum est, ut Sedes Pontifica specialibus favoribus prosequatur eos, qui sacra Catholica averulant & Ecclesiæ, quam per Baptismum ingressæ sunt, rebelles se præbent. Quin imo

3. Pontifex ad contrahendum matrimonium Catholicî cum persona, hæreco erroribus imbutâ, etiam non existente impedimento consanguinitatis, vel alio dictamente, ne quidem videtur posse dispensare; quia, suppositâ verissimâ sententia, quod in Sacramento matrimonii ipmiser contrahentes sint Ministri ejus Sacramenti, qui petit ab Apostolica Sede facultatem contrahendi cum persona hæretica, petet facultatem conferendi Sacramentum indigno, quod est intrinsecè malum, id autem, quod intrinsecè malum est, non potest conjux Catholicus licet facere, nec Pontifex id licet indulgere. Multò igitur minus sperari dispensatio poterit, ubi præter disparitatem Religionis insuper accedit impedimentum consanguinitatis. Quod confirmatur ulterius

4. Quia, ut experientia quotidiana docet, ex matrimonio hominis Catholicî cum persona Acatholica plerumque levantur scandala, perversionis periculum in coniuge Catholicâ, & alia plura incomoda spiritualia tum ipsi conjugi Catholicâ, tum liberis, ac Christianæ Reip. aded, ut naturali plerumque legi charitatis &c. repugnet, ac proinde tunc neque summus Pontifex dispensative illud permettere possit, præterquam, si in aliquo casu particulari spes sit secuturi ex talim matrimonio fructus spiritualis longè majoris, ob quem incomoda illa, tanquam mino-

ra, permitti possint: quod tamen perrarum est,
ut notat Laym. l. 5. tract. 10. part. 4. c.
14. n. 2. y. 2dō limitat, & ostendit
Serarius de conjug. Catol. cum haret. c. 2.
& videri etiam potest Decan. in 2. 2. c.
9. q. 5. dub. 4. resp. 3.

Hinc idem Laym. l. cit. cum Emman. Sa de
impedim. matrim. n. 8. notat, neque in Ger-
mania, aliisque Septentrionalibus parti-
bus, in quibus Catholici mixti cum Hære-
ticis communī jure vivunt, ab his conju-
gia inter se licetē inīri posse, nisi in casu,
quo morali evidentiā constat, nullum esse
periculum scandali, perversionis, aliorū
que incommodorum, quæ cum tali matri-
monio plerumque juncta sunt: si verò du-
bium sit, utrum ejusmodi mala sequi pos-
sint, ad summum Pont. vel saltē ad E-
piscopum in Germania pertinere examina-
re causam istam, & licentiam dare ad ejus-
modi matrimonium contrahendum. Quia
verò ejusmodi mala, ut suprà dictum, raro
absunt, hinc

6. 5. Sancta Sedes ad contrahendum ma-
trimonium inter Catholicum, & Acatholicā,
aut vicissim nunquam dispensat, nisi prius
habito testimonio de abjuratione hæresis,
prout nuperim factum est in casu, quem
refert

Illustrissimus Dominus Vincentius
Petrus tom. 4. Comment. fol. 76. n.

14. ubi vir quidam heterodoxus ex Catholi-
ca muliere à se deflorata suscepit prolem,
quam in Orthodoxa fide educari permette-
bat; cùmque subinde precibus enīxè pe-
teret matrem prolis sibi matrimonio copu-
lari, illa annuit sub his conditionibus: 1. ut proles omnis sit semper Catholica. 2. Ut
mater cum prole extra hæreticorum
ditionem manere posset liberrime. 3. Ut
matrimonium contraheretur coram Mini-
stro Catholico. Quærebatur in hoc casu,
an expiat, ut Ordinarius in matrimonium
istud consentias: & sanctissimus Dominus
noster Clemens XI. beatiss. mem. auditis
votis Eminentissimorum Cardi. supremæ
Inquisitionis, die 16. Jun. 1710. respon-
dit, atque decrevit, scribendum esse: In-
ternuntio in Belgio, ut significet Archie-
piscopo Mechlinensi, non expedire dispen-
sationes, de quibus agitur, concedere, sed
non posse, nisi abjurata prius hæresis:
ad eoque ipsum Archiepiscopum beneficē ges-
sisse in ea deneganda, male autem se gessisse
quosdam Religiosos Theologos, qui su-
per dictis dispensationibus votum pro af-
firmativa dederant, quos idcirco admoneri
voluit. Saltem

7. 6. Ex hoc sequitur, ut liceant hujusmo-
di matrimonia, requiri, quod spes certa
concipi possit de conversione conjugis, ex
tali matrimonio secutura: quæ spes cum in
casu præsentī jam ante, quam matri-

R. P. Schmalzgrueber Consilia.

monium contractum fuit ab Oratore, eva-
nuerit, consecutaneum est, illud, etiam
præcindendo ab impedimento consanguini-
tatis inter ipsos conjuges stante, illicite
contractum fuisse. Concedit quidem Ser-
rius

apud Tanner, D. 8. de matrim. q. 4. dub.
5. n. 88.

etiam aliam aliquam causam eximiam
sufficere, ut si e. g. sine aliquo, aut cum
longè minori malorum, quæ alioquin e-
venire ex talibus matrimonii solent, pe-
riculo magnum aliquod spirituale bonum
ostenderetur. Sed quia hoc raro valde
accidere solet, idcirco idem Serarius ad-
dit, magno, prudentiique judicio in timore Do-
mini coram DEO expendenda esse omnia, ne a-
lioquin per bonorum quorundam temporalium
speciem, aeternorum iacturam faciamus. Quid-
quid sit, ex omnium sententia gravis aliqua
causa requiritur, idque merito in re tam
gravi, ubi vix unquam omnis perversio-
nis, aut aliorum malorum timor abest.
Proceditque hoc iuxta cit. Tannerum dicit.
dub. 5. n. 89. etiam in Germania, & simili-
bus locis, ubi hæretici cum Catholicis
immixti vivunt; nam etiam in his opus
est speciali causa. Neque dici potest,
quod hujusmodi matrimonia in his Pro-
vinciis videantur per consuetudinem jam
receptam, & toleratam esse approbata;
nam, ut num. 89. cit. notat Tannerus, ta-
li consuetudini (quæ apud timoratos non
est) pallim à viris, & doctis contradicitur;
neque absolvuntur regulariter it, qui
ejusmodi matrimonia contrahere statu-
unt; quia, esto, legi Ecclesiastice per con-
suetudinem sit derogatum, non tamen
Divinæ, & naturali, quæ talia matrimo-
nia ob perversiois periculum, & alia
mala non minùs, quam cum Ethnicis ini-
ta, regulariter illicita merito censentur;
quæ mala cùm etiam in dictis locis ex hu-
jusmodi matrimoniis oriri evidenti ex-
perientiā habeamus, non est causa, cur illa
in his magis, quam in aliis locis licita esse di-
camus.

Verum his omnibus non obstantibus,
DICENDUM imò matrimonium Catho- Ponuntur
lici cum hæretico, & vicissim ab hæretico Conclusio-
cum Catholicā contractum, si non adsit nes.
aliud impedimentum dirimens, etiam abs-
que dispensatione, vel licentia Pontificis,
vel Episcopi validum est. Probatur ne-
gative; quia nullo jure reperitur irrita-
tum. 2. Ex consuetudine, & praxi Ec-
clesiae, quæ ejusmodi matrimonia con-
tracta sustinet, neque conjuges ita copu-
latos à se invicem separat: quod tamen
fieri deberet, si contractus matrimonialis
esset invalidus. 3. autoritate Urbani VIII.
qui in quodam suo Decreto die 14. Martii
1630. expressè declarasse dicitur, post ma-
trimonia jam inita tolerari posse mulieres hæreti-
cas, quæ maritos habent Catholicos, cohabitare
(Uu)

CONSILIU M XXXI. MATRIMONII.

re - - ita tamen, ut proles Catholicè educetur.
Neque obest can. 72. Synodi VI. Oecumenica,
ubi dicitur, Non licere Orthodoxum cum ha-
retica conjugi, neque Orthodoxam cum hereti-
co: sed siquid ejusmodi factum apparuerit, irri-
tas nuptias existimari, & nefarium conjugium
dissolvi. Non, inquam, Canon hic ob-
stat, quia non à dicta Synodo VI. sed illà
jam dissoluta, à quibusdam Episcopis,
apud Trullum, Palatium Regium, con-
gregatis, editus, & cum aliis ibi fabrica-
tis à Sergio ejus temporis Pontifice repro-
batus aperte est, atque ideo vim legis au-
thenticæ nullam habet. Imò licet esset au-
thenticus, & aliquando ab Ecclesia fuisse
receptus, defacto tamen longissima con-
suetudine contraria exolevisset.

DICENDUM 2d. Matrimonium
hominis Catholici cum heretica, & vicis-
sim regulariter, & per se loquendo est
graviter peccaminosum, & sub mortali il-
licitum. Est communis sententia

apud S. Thom. in 4. dist. 39. art. 1. q.
1. Durand. q. 1. ad 1. Covat. despon-
sal. p. 2. c. 6. §. ult. n. 5. Petr. de Le-
detim. de matrim. q. 59. art. 1. ad fin.
Sanch. de matrim. l. 7. D. 72. n. 4.
Laym. l. 5. tract. 10. part. 4. c. 14. n.
2. & pater ex Concil. Illiberit. can. 16.
Laodicensi sub Sylvestro c. 10. & 13.
Carthag. III. c. 12. Calcedonensi
art. 15. c. 14. Agathensi relato can. non
oportet 16. caus. 28. q. 1. idem colligie-
tur ex c. decrevit 14. de haret. in 6. q. 1.
Ilo
ubi mulierum, qui cum viris hereticis sci-
enter matrimonia contraxerunt, dotes ju-
bentur confiscari: quod non recte fieret,
nisi egisset illegitimè, & illicitè. Estque
prohibitio hæc non tantum juris Ecclesi-
stici, sed etiam naturalis, tum ob pericu-
lum perversio[n]is, cui exponitur conjux
Catholicus, & liberi ex tali matrimonio
suscepti, tum verò etiam, quia vix inter
ejusmodi conjuges, in Religione inter se
disidentes, pax constans haberi potest.
Proceditque hoc etiam in Germania, &
aliis septentrionalibus partibus, tum quia
ejusmodi pericula etiam in his partibus vix
unquam cessant, tum quia videmus Catho-
licos ex ejusmodi matrimonii scandalizari,
saltē quando hereticus se gesserit pro
tali, & paſſim talis hostiatur. Unde

Coninck de Sacram. D. 31. dub. 3. n.
45. sententiam Henr. l. 12. c. 13.
Azor p. 1. l. 8. c. 11. q. 5. Sanch. D.
22. cit. n. 5. & aliorum,
dicentium, ejusmodi matrimonia in his
partibus esse licita, saltem, si conjugi Ca-
tholico liberum permittatur sine periculo
perversio[n]is in fide Orthodoxa persistere,
limitat, atque, illa solummodo procede-
re, quando etiam omne scandalum cessa-
ret, & esset notabilis aliqua causa ita con-
trahendi, & præsertim quando hereticus
se gereret pro Catholicis, aut crederetur
convertendus, atque hinc

DICENDUM 3. In easu, quo aut
cessant pericula, & incommoda, alias ex
talibus matrimonii sequi solita, aut spes
probabilis concipi potest, quod ex ejusmo-
di matrimonio secuturus sit fructus spiritua-
lis longè major, ob quem incommoda illa,
tanquam minora, permitti possint, sal-
tem si causa talis ab Ecclesiastica, maximè
summi Pontificis autoritate approbetur,
alia matrimonia etiam licite possunt con-
trahi.

Ita Azor p. 1. l. 8. c. 11. q. 5. Gut-
tier. de matrim. c. 104. n. 7. Sanch.
l. 7. de matrim. c. 72. n. 5. Coninck.
D. 31. dub. 3. concl. 3. & D. 26. n. 21.
Palao tract. 28. D. 4. p. 11. n. 10.

Ratio est, quia tale matrimonium non est
ita intrinsece malum, quin possit cohone-
stari, & licitum fieri. Causa talis, ab AA.
probata, est, si hereticus promittat, le
poti nuptias fidem Catholicam suscep-
tum; tunc enim jam cessat metus perva-
rsionis, & aliorum incommodeorum, ob
qua talia matrimonia alias illicita sunt. Ad-
didi, Saltē si causa talis ab Ecclesiastica, ma-
xime summi Pontificis autoritate approbetur,
quod procedit præcipue, quando dubium
est, utrum ejusmodi mala sequi possint;
tunc enim ad summum Pontificem, ve-
tiam in Germania ad Episcopum pertinebit
rem examinare, & contrahendi matrimo-
nii licentiam dare.

Laym. l. 5. tract. 10. p. 4. c. 14. n. 2.
illorū secundò limitat. & alii paſſim.
Quod procedit maximè in casu, quando
agitur de matrimonio in eundo ab heretico
cum Principissa Catholicā, nata, & edu-
cata in regionibus Catholicis, nam ad
iā in eundum matrimonium summi Ponti-
fices summa maturitate processerunt sem-
per, ita, ut semper hujusmodi matrimonia
dissuadeant; si vero annuant, id certe non
faciant, nisi in maximum Religionis Ca-
tholicæ bonum, ac fidei propagationem
celurum noverint.

DICENDUM 4. Summi Ponti-
fices ad incundum matrimonium inter Ca-
tholicum, & hereticam, aut vicissim sa-
pius dispensarunt, quando aut spes futu-
terius conjugis occasione talis matrimonii
ad fidem Catholicam convertendi, aut alia
gravis causa hujusmodi dispensationem
impertiendam pertuasit. Fueruntque ha-
denus dispensationes ejusmodi ad eō se-
quentes, ut

Card. de Lugo de Sacram. D. 8. fol. 14.
n. 227. attestetur, ita esse praxis Ecclesiæ, &
summorum Pont. qui requisiti dispensa-
runt cum personis Catholicis, ut possint
inire matrimonia iusta ob causas cum ha-
reticis. Idque non tantum in casu, quo
conjugus hereticus actu convertitur ad fi-
dem Catholicam, sed etiam quando so-
lum promittit conversionem.

CONSILIO XXXI. MATRIMONII.

339

ut patet ex Concil. Laodicenſi c. 31.
& Calcedonensi art. 15. can. 14. ibi,
Non oportet cum hominibus hereticis miscere
connubia, & vel filios, vel filias dare, sed po-
tius accipere, si tamen profiteantur Christianos se
futuros, & Catholicos: quod etiam totidem
quasi verbis habetur in Concilio Aga-
thenſi,

quod refertur can. oportet cauf. 28. q.

^{1.}
ubi adverte verba, Si tamen profiteantur,
i. e. promittant, Christianos se futuros, &
Catholicos: consequenter sufficit promissio
conversionis, & non requiritur actualis
conversionis; promittere enim conversionis
nem, ut optimè notat

Card. de Lugo de Sacram. D. 8. ſett.

14. n. 227.

non est converti, nec per hoc tollitur
actualis indignitas, aut excommunicatio
personæ hæreticæ, ob quam nonnulli vo-
lunt hujusmodi matrimonia Catholicis esse
illicta. Addidi, Aut alia caufa gravis hujus-
modi dispensationem impertendam perſuaditnam

DICENDUM 5. Hactenus Pontifices ad matrimonium a persona Catholicæ
cum hæretica incedunt dispensarunt etiam
in caſu, quo ſpes non erat conversionis in
parte hæretica, ſi inde magnum aliquod bo-
num, præſertim in Eccleſiam Catholicam
univerſam redundaturum ſperari poterat.
Et ſic Urbanus VIII. cum ſorore Regis
Galliarum diſpensavit pro matrimonio in-
cendo cum filio Regis Angliae ex eo ſolum
motivo, quod, ut dictus Pontifex in Bul-
la ſuper hoc edita loquitur, ex iſto matri-
monio grande vera fidei, & animarum pluri-
marum bonum ſperaretur &c. Bonum autem
Religionis, ex hac diſpensatione reſultans,
eliciēbatur ex pluribus conditionibus ap-
positis, inter quas præſertim conuentum
fuit, ut Rex Angliae inhiberet omnem in-
qüitionem propter Religionem in Catho-
licos Angliae, & ut iſdem Catholicæ immu-
nes eſſent à jurejurando, Catholicæ Reli-
gioni adverlante, ac eis facultates exſtan-
tes reſtituerentur &c. Neque diſpensiones
iſtiusmodi fuerunt ſemper pro ſola li-
centia contrahendi matrimonium inter par-
tes alij, præcifa unius hæreti, ad contra-
hendum habiles, ſed aliquoties etiam inter
eas, que alio impedimento juris Eccleſia-
ſticilaborabant. Et ſic

teſte Cardinali de Lugo ſett. 14. n. 227.
iūt.

Clemens VIII. anno 1604. ex Consilio
Cardinalium, in Congregatione re diſpu-
tata, & tractata, ſimilem diſpensationem
conceſſit Catharinæ ſorori Henrici IV. Re-
gis Franciæ, ut, cum eſſet hæretica, nube-
ret duci Barenii Catholicæ confanguineo
ſuo: quod Breve datum Romæ 8. Febr.
An. 1604. idem Cardinalis de Lugo dicte
ſe vidiffe, & legiſſe, idque miſſum fuille
ad Innocentium Bubalum Episcopum Ca-

R. P. Schmalzgrueber Consilia,

merinenſem, tunc Nuntium Apoſtolicum
in Gallia, poſtea Cardinalem, licet poſtea
effeſtum non habuerit diſpensatio, quod
prædicta Catharina, antequam Breve ad
eius manus veniret, mortua fit. Neque
hoc fit tantum cum personis Principibus,
quando diſperſae Religionis ſunt, & matri-
monium inter ſe contrahere volunt; ſed
etiam cum personis aliis, ſi diſpensationem
in tali impedimentoo cauſa aliqua ſufficiens
ſuadeat. Patet ex praxi Curie Romanæ,
juxta quam teſte laudato Cardinale de Lu-
go l. cit. n. 228. in omnibus diſpensationi-
bus matrimonialibus, quæ expediuntur pro
reigno Franciæ, ſupprimitur clauſula illa
opponi ſolita, Dummodo Orthodoxa fidei
cultores exiſtant: quod intelligendum non
tantum pro caſu, ubi praeter hærelim unius
nullum aliud impedimentum adefit (nam ad
matrimonium tunc contrahendum, cum
paſſim hujusmodi contractus fiant, vi-
dentiibus, & conſentientibus Prælatiſ, non
eſt opus diſpensatione) ſed etiam, quando
ſic contracturi laborant alio impedimen-
to juriſ Eccleſiaſtici: ut proinde in or-
dine ad diſpensationem ſuper hiſ impertiendam
non ſit opus, ut uterque contrahens
Orthodoxa fidei cultor exiſtat, aut pro-
mittat ſe talem futurum, ſed ſufficiat, ſi
alia adiſt cauſa gravis, quæ ad diſpenſan-
dum in hujusmodi impedimentoo mo-
vare poſſit.

DICENDUM 6. Longè facilius
conſenſum ſuum dat Eccleſia, quando agi-
tur de matrimonio non contrahendo, ſed
jam contracto, ut patet ex Decreto Urba-
ni VIII.

allegato per P. Vitum Fichler ad libr.
4. Decret. tit. 1. n. 129. & edito die
14. Mart. 1630.

ubi idem Pontifex declarâſſe dicitur, poſt
matrimonia jam inita tolerari poſſe mulieres hæ-
reticas, qua maritos habent Catholicos, coha-
bitare -- ita tamen, ut proles Catholicæ edu-
cetur: conſequenter tunc non requiritur,
ut conjuſx hæretica actu ipſo convertatur
ad fidem Catholicam, ſed convivere ei-
dem maritus Catholicus poſt, etiamsi il-
la pertinaciter perſeveret in hærefi. Imo
in caſu, quo matrimonium inter duas fal-
tem Catholicas personas bona fide contra-
ctum eſt, & poſt eius contractum depre-
henditur ſubeffe impedimentum dirimens
occultum, ſi conjuſges ita conjuſti ſine
ſcandalo ſeparari, & Papa vel ob diſtan-
tiam locorum, vel ob personarum pauper-
tatem adiri, aut diſpensatio propter peri-
culum incontinentiæ diſferri non poſſit,
cum iſdem conjuſgibus in tali impedimen-
to faltem pro foro conſcientiæ Epifcopus
diſpenſare poſt,

ut contra Sot. l. 1. de Juſt. q. 7. art. 3.
& in 4. diſt. 37. q. un. art. 2. Cordub.
l. 1. q. 11. ¶ bac igitur ſecunda. Vera-
cru. p. 3. ſpecul. art. 18. fin. & alios
(Uu 2)

13.

CONSILII XXXI. MATRIMONII.

340

verius docent Sylv. V. dispensatio. q.
9. n. 15. Navarr. Man. c. 22. n. 85.
Cucch. l. 2. inst. major. tit. 6. n. 310.
Henriq. l. 6. de Pœnit. c. 10. n. 1. & l.
12. de matrim. c. 3. n. 2. Garc. p. 11.
de benef. c. 5. n. 343. Less. l. 2. de J. &
J. c. 40. n. 127. Sanch. l. 2. de matrim.
D. 40. n. 3. Guttier. de matrim. c. 122.
n. 7. Coninck. D. 33. n. 32. Pont. l.
8. c. 13. n. 2. Palao tract. 28. D. 8. p.
ult. §. 1. n. 7. & 8. Perez D. 44. sect.
6. n. 3. Bosco de matrim. D. 12. sect. 13.
n. 118. & seqq. pluresque alii à me al-
legati in *Opera meo Canonico ad lib. 4.*
Decret. tit. 16. n. 79.

Ratio est, quia in ejusmodi casu extraordinario dispensandi facultatem competere Episcopis maximè expedit animarum bono, & ad evitanda gravia peccata ferè necessarium est: proinde sicut in tali casu juxta communem doctrinam quoad alias leges Pontificias, ita etiam in impedimento dirimente, ex presumpta Pontificis voluntate dispensare Episcopus poterit. Non est autem causa, quare conjux Catholicus, qui cum sponsa hæretica bona fide contraxit matrimonium, si nec ipse sine scandalo, aut alio suo, vel suorum periculo, separari ab ea possit, sperare favorem hunc nequeat, ut cum ipso in impedimento tali saltem à Sede Apostolica dispensetur. Atque hinc denique

DICENDUM 7. In casu proposito Sedes Apostolica cum ratore Ollustrissimo Domino Comite initio memorato, meritisimo jure dispensat quoad impedimentum consanguinitatis inter ipsum, & sponsam suam intercedens. Nam i. cum hac contraxisponsalia de futuro sub spe indubitata conversionis, quippe quam illa plures ad promisit: quo casu num. 10. dixi matrimonium à conjuge Catholicō cum hæretica, & vicissim licet posse contrahiri. Et licet probè jam tum sciverit, inter ipsum, & sponsam suam intercedere impedimentum consanguinitatis in tertio gradu, tamen etiam super isto dispensationis impenetrandæ spem concipere prudentissime poterat, quippe de qua per suum in urbe ministerium apud Sedem Apostolicam urgenda sacra Cæsarea Majestas promissionem eidem fecerat. igitur in hoc contractu Sponsalium de futuro optima fide processit, neque ullius culpæ potest coargui. Neque obstat, quod postquam utraque prædicta spe frustratus est, nihilominus per verba de præsenti cum hac sponsa sua contrixerit matrimonium; nam id metu gravi adatus fecit. metus autem, si non à culpa, saltem à dolo, in cuius solius pœnam post matrimonium contractum dispensatio, alias dari solita, negari consuevit, excusat. igitur modo Orator competenter probet gravitatem metus, sibi incussi, nihil est, ex quo mala fides in hoc ejusdem contractu erui, & imputari eidem valcat.

z. Postquam à sancta Sede per S. Officii tribunal dispensationem memorati impedimenti obtinuit de futuro, & absolutionem de præterito cum clausula, Abjurata prius hæresi per dictam E. nihil intentatum reliquit, ut ad hæresis Lutheranæ abjurationem illam induceret, adductis etiam in dissitum usque regnum geminis Patribus Societatis JESU, viris in controversiis fidei apprimè versatis, peritisque, qui eandem errores Lutheri dedocerent, & in Religionis nostræ Orthodoxæ rudimentis instruerent: ut adeò neque in hoc reus aliquis culpæ dici possit, juxta regulam: *Imputari non debet ei, per quem non stat, si non faciat, quod per eum fuerat faciendum: quæ est regula 41. in 6. consequenter ob hanc causam excidere non debet spe dispensationis obtinendæ, modò aut cessent pericula, & incommoda, alias ex talibus matrimoniis sequi solita, aut spes probabilis concipi possit, quod ex ejusmodi matrimonio securus sit fructus spiritualis longè major, ob quem incommoda illa, tanquam minora, permitti possint; nam tali casu licet contrahi talia matrimonia possunt, accedente saltem Ecclesiastica, maximè Pontifica autoritate, ut dixi num. 10. quæ autoritate etiam sancta Sedes matrimonia ita contrafacta juxta num. 11. sèpius corroboravit, etiam ubi non actualis conversio partis hæreticæ, sed sola promissio conversionis præcessit: Imò, ut ostendi num. 12. ubi neque spes affulgebat aliqua conversionis, non tantum dando licentiam, ut ita contraheretur matrimonium, sed etiam dispensando in impedimento, inter sic contrahere volentes fortassis intercedente, maximè ubi matrimonium actu ipso per verba de præsenti bona fide contractum est, & tales conjuges sine scandalo, aut alio gravi suo, aut suorum periculo amplius à se invicem separari nequeunt; nam tali casu juxta num. 13. adhuc facilius est dispensatio, quam ubi agitur de matrimonio primū contrahendo.*

3. In dato nostro casu justissima adest causa non tantum ratihabendi matrimonium, ab Oratore cum sponsa sua contratum, si impedimentum dirimens inter illos nullum intercederer, sed etiam hoc stante, cum iisdem dispensandi. Nam i. manifestum est ex matrimonio hoc Oratori per Ecclesiam approbato non solum sperari posse, sed etiam pendere plurimarum animarum bonum, quippe qui re ipsa, & actualiter duos apud se Patres habet, unum, qui in bonis suis latè patentibus, & omni pastore Catholicō destitutis Missionarium agit, ut subditos Orthodoxos in vera fide confrinet, & hæreticos ad ovile Christi reducat; alterum verò ex legati privilegio in domo sua, qui haec tenus inumeros in tam vasto regno existentes Catholicos occulitos, qui plerumque alium ficeretem

Or.

Orthodoxum non habent, firmavit, nuntiantes erexit, & frementibus etiam, atque apud status regni idcirco querentibus ministellis Acatholicis, ad fidem nostram reduxit, ut recenter ab eo remissus apostola quidam ipso facto testatus est. 2. Agitur jam, hoc, connitente ad id, & patrocinante eodem Oratore, ut Religio Catholica, quam nemo alias sub capitib[us] poena palam profiteri in regno hoc audet, per totum regnum toleretur, in quod jam consenserunt gemini regni status, tertio adhuc cunctante, ut non modò sperari possit, sed actu etiam pateat grande veritas dei, & animarum plurimarum bonum: quæ spes omnes uno istu succiderentur, si imploratum dispensationis remedium à Sede Apostolica negaretur. Neque enim 3. dubitari potest, ipsum Regem, si contineret gratiam dispensationis à Sede Apostolica negari, & ita cogeretur Orator creditam haec tenus suam consortem à se abdicare, cum illa ejus agnata sit, hoc isti illato probro gravissime offendum iri, & alienato à Catholicis animo, severius deinceps cum his acturum, nec permisurum istis ullum cum Catholicis Sacerdotem commercium, cum ingenti animarum periculo, imo suo ipsius Oratoris: nam 4. quamvis praesenti etiam testimonio firmitatem in fide Orthodoxa promittat, ea tamen est humana fragilitas, ut tot inter illicia, & ex opposito sibi objecta pericula, si non sequatur petita Apostolica gratia, ingentem sibi luctam futuram timeat; qui enim sperare poterit, ut hanc Regis Agnatam abdicare à se audeat, qui prius minus istius resistere non valuit, ut post sponsalia de futuro contracta, à matrimonio cum eadem sua sponsa ineundo abstineret? qui dubitate poterit, Regem non extrema quæque contra se machinaturum, si Agnata sua proximum istud inferret, & eam, tanquam illegitiman conjugem, cum qua jam ab annis multis in passim credito matrimonio vixit, abdicaret? Certe hæc talia sunt, ut metum etiam in virum constantem cadentem faciant. Quod si autem 5. à S. Sede rejectus, & à petita Apostolica gratia exclusus Orator (quod DEUS avertat) tentationi succumberet, & thoro huic suo in hæresi honestatem quereret, palam defensio à fide Orthodoxa, quantum hoc fore in Ecclesia scandalum? certe pessimum per hoc toti Orbi daretur exemplum, hæretici obsecrarentur in suis erroribus, Catholici subditæ fortè domini sui sequerentur vestigia, quem viderent, tanquam actualem Cæsareum Ministrum, ad potentissimas coronas alegatum, à vera fide, & Religione apostolatæ. Contra verò, & 6. si Concederetur petita dispensatio, hæc in matrimonio ab Ecclesia ostensa benignitas, utpote in se quoque redundans, ipsi conjugi hæretici, non leve foret illicum, ut quod

alià viâ sperari non potest, per illam victa, deponeret pertinaciam, & adgremium ejusdem redire, cum ingenti prolixi seu enixarum, seu entendarum, & totius familiæ, imo publico etiam Ecclesiæ emolumento.

Neque contrarium suadent rationes 17. dubitandi num. 3. & quinque sequentibus respondet allatæ. Ad 1. textus ille Clem. cit. & p[ro]c[on]sul ad op[er]a in eo latæ intelligendæ sunt, nisi talis posita a contractus matrimonialis inter laborantes gumenta, impedimento consanguinitatis initus sit ex ignorantia, vel metu; nam metus, & ignorantia, non tantum probabilis, sed etiam crassa, si affectata non sit, probabilius excusat sic contrahentes ab excommunicatione; ratio est, quia Clem. cit. exigit, ut scienter tale ineat matrimonium, quæ scientia verum requirit dolum, & malam fidem, atqui dolo caset, non solum is, qui factum nescit, sed & is, qui in jure eravit,

ut ait 1. sed & si 15. §. scite & ff. debet dicit, petit,
cum igitur in casu præsenti Orator bona fide putaverit, se facile impetraturum dispensationem in impedimentoo consanguinitatis, quod inter ipsum, & sponsam suam intercesserat, & ne expectaret ipsam actualem dispensationem gravi incusso metu adactus fuerit; merito censabitur ille in prohibitione illa penali Clem. allegata non esse inclusus, modò probet legitimè, se tales metum fuisse pallum.

Ad 2dum. Imprimis dispensatio petita, si daretur, cederet principaliter in favorem solius Oratoris eam petentis, secundariò verò tantum, & consecutivè in favorem sponsa hæretici, quæ licet ob pertinaciam suam in hæresi Lutherana indignam se fecerit gratiæ dispensationis Apostolice, tamen, quia foemina est, & ideo censetur magis errore lapsa, quam dolo veritati agnitiæ resistere, idcirco miseratione digna est, etiam ob istam causam, quia fortasse Ecclesiæ facilitas, quæ dispensationem concedet, expugnabit ejusdem renitentiam, quam alias exacerbaret rigor dispensationem petitatæ negantis. Deinde, esto, quod nec ipsa, nec ejus sponsos gratiam hanc mereatur, tamen sufficiens ratio dispensationem hanc concedendi præberetur per bona, quæ ex ea concessa sperari, & per incommoda gravissima, quæ ex illa negata juxta num. 16. timeri meritissimo jure possunt.

Ad 3rum. Retorquetur imprimis argumentum in Catholicō, contrahente matrimonium cum alio Catholicō, qui est in peccato mortali, nam etiam iste ministrat Sacramentum indignum: neque tamen ullus adhuc injecit talen scrupulum personis Catholicis, ut non possint contrahere matrimonium cum peccatoribus, nec ullus Theologus obligat foemianam ad repellendum spon-

(Uu3)

18.

19.

sponsum, & negandum ei consensum matrimoniale, quamdiu ille est in statu peccati, sed unusquisque tenetur seipsum in gratia constituere, consortem autem relinquit suæ conscientiæ, ut constat ex usu omnium fidelium. Ergo non agnoscunt hanc obligationem non ministrandi Sacramentum matrimonii conjugi indigno. Neque obstat, quod haereticus habeat præterea aliud impedimentum propter excommunicationem, quæ privatur receptione Sacramentorum; nam etiam hoc inter Catholicos inveniri potest, si fiat matrimonium cum conjugi excommunicato, est autem certum posse contrahi matrimonium cum conjugi excommunicato Catholico, saltem si non sit excommunicatus vitandus, ergo pariter contrahilicet poterit à Catholico cum persona haeretica, saltem ubi haeretici tolerantur, & alia inconvenientia, & pericula vitantur.

Joan. Præposit. in 3. part. q. 7. de imped. matrim. dub. 24. Sanch. l. 7. de matrim. D. 72. n. 5. Card. de Lug. de Sacram. D. 8. sct. 14. n. 225.

Præceptum Divinum, & naturale non ministrandi Sacramentum indignis, ministrationem ejusmodi non facit ita intrinsecè malum, ut non illa in aliquibus casibus licita sit, ut patet, cum Eucharistia datur peccatori occulto publicè petenti, Ratio

à priori est, quia id non est cooperari peccato per se, sed tantum per accidentem, & extrinsecè, exhibendo quasi materiam, & objectum peccati, quod ex causa subinde licet, ut videre est in solvente usuras &c.

Tanner. D. 8. de matrim. q. 4. dub. s. n.

87.

Ad 4um. Cessare possunt scandalum, & 20, perversionis periculum, adèò ut non ob-
stet præceptum Divinum, & naturale de-
scandalio in se, & in aliis vitando. Et eadem
ratio est aliorum incommodorum, quæ se-
pe quidem alioquin cum talibus matrimo-
niis solent esse conjuncta, sed non semper.
Deinde aliquando, ex tali matrimonio spe-
rari potest fructus spiritualis longè major,
quæ sint incommoda, quæ ex ipso vi-
mentur, potestque contingere, ut hac in-
commoda, quæ ex illo contracto sequi
possunt, sint potius contemnenda præ illis
incommodis, & damnis, quæ formidari me-
ritò debent, si matrimoniu[m] tale impeditur.
Hoc autem videtur contingere in casu præ-
senti juxta num. 16, ergo &c. Cum hac ipsa
limitatione intelligenda est Ratio dubitandi
sta & 6ta ut adeò ad quæstionem num. 16
cundo propositam, omnibus consideratis,
putem respondendum affirmativè, scilicet,
in casu dato à sancta Sede dispensatio-
nem Oratori meritissimo jure concedi
posse.

CONSILII XXXII.

In causa Legati ad certum tempus tradendi.

SUMMARIUM.

1. *Facti species.*
  2. *Legatum conditionale non debetur, nisi impleta condione.*
  3. *Condicio de futuro contingenti dispositionem suspendit.*
  4. *Legatum relictum in diem incertum, habetur pro conditionato.*
  5. *In Legatis attendenda est mens testatoris.*
  6. 7. *Demonstratio temporis, quo Legatum est tradendum, non facit illud conditionatum.*
  8. *Sedies incertus adjiciatur in favorem Legatarii, statim ei Legatum debetur.*
  9. seqq. *Afferitur prejudicium ex casu simili contra datam decisionem.*
  10. *Qualibet dispositio regulariter magis puta,*
- quam conditionalis censemur.
15. *Etsi verba videantur conditionem importare, Legatum erit absolutum, si testator præsumitur noluisse præstationem eius alligare condicionei.*
  16. *Si dos, qua succedat loco legitima, legatum præstanta tempore matrimonii, legatum erit absolutum.*
  17. *Legatum relictum ob præstata obsequia, censemur absolutum, etiam si tempus designetur, quo præstari illud debeat:*
  18. *Idem est de Legato reliquo puella in dote.*
  19. seqq. *Applicantur hæc ad casum præseriem:*
  22. *Inter hunc & alium objectum casum offenditur disparitas.*

FACTI